

องค์การประชาสังคมกับการขับเคลื่อนชุมชนด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้: กรณีโรงเรียนชานาในจังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ 1) เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการ การเกิดขึ้น (emergence) การดำรงอยู่ (existing) และการเปลี่ยนแปลง (change) ขององค์การ ประชาสังคมจังหวัดนครสวรรค์ 2) เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานขับเคลื่อนสังคมขององค์การ ประชาสังคมจังหวัดนครสวรรค์ในด้านพัฒนา (development objectives) และด้านการ พัฒนาการเรียนรู้ 3) เพื่อวิเคราะห์การขับเคลื่อนสังคมด้วยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (learning objectives) ขององค์การประชาสังคมจังหวัดนครสวรรค์ กรณีโรงเรียนชานาจังหวัดนครสวรรค์และ 4) เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ (results) ด้านการพัฒนา (development) และด้านการเรียนรู้ (learning) ของโรงเรียนชานาจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ได้แก่ การสังเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์คำบอกเล่า (Narrative Analysis) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์สถานการณ์ การใช้ตารางตรวจสอบ ความสัมพันธ์เชิงซ้อน และใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) ได้แก่ การประชุม เชิงปฏิบัติการ การระดมสมอง และแผนที่ความคิด การศึกษาดูงาน การถอดบทเรียน พื้นที่ในการศึกษา คือประชาสังคมจังหวัดนครสวรรค์ (Research Area)

ผลการวิจัยพบว่า องค์การประชาสังคมจังหวัดนครสวรรค์มีพัฒนาการ การเกิดขึ้น (Emergence) เมื่อเดือนกันยายน 2539 หลังจากการจัดเวทีสัมมนา “แผนฯ 8 แผนสร้างประชาคม จังหวัดจริงหรือทำเมืองไทยให้น่าอยู่และยั่งยืน” การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงได้ดำเนินต่อเนื่อง มา คือ เกิดกลุ่มใหม่และเชื่อมโยงกลุ่มเก่าด้วยกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลาย มีการพูดคุยกันใน

ประเด็นสาธารณะมากขึ้น เกิดผลด้านการพัฒนาเป็น 6 ประเด็น คือด้านการอนุรักษ์และสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ ด้านเยาวชน ด้านการปฏิรูปการศึกษา ด้านเกษตรกรผู้ทำนา ด้านการสื่อสารวิทยุชุมชน และผลด้านการพัฒนาการเรียนรู้ได้แก่ ด้านการวิเคราะห์คน วิเคราะห์สถานการณ์ วิเคราะห์ประเด็นที่จะดำเนินกิจกรรม การประสานความร่วมมือกับองค์กรภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เรียนรู้การทำงานร่วมกันแบบพหุภาคี และการนำเทคนิคต่างๆ มาขับเคลื่อนงาน ผลด้านการขับเคลื่อนสังคมด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ขององค์กรประชาสังคม กรณีโรงเรียนชาวนาจังหวัดนครสวรรค์ เกิดขึ้นจากการผลักดันของกลุ่มนครสวรรค์ฟอรัม เป็นผู้ประสานงานโดยมีภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มเกษตรกรทำนา โดยมีหลักการ ความเชื่อ พื้นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้โรงเรียนชาวนาคือใช้พื้นที่ ชุมชน ชาวบ้านเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยการรวมเป็นกลุ่มการเรียนรู้ (Group Learning) เน้นกระบวนการจัดการความรู้ในหลักสูตร หรือเนื้อหาไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายให้เกิดพลัง (Net Working) โครงสร้างหลักสูตรและการบริหารกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญๆ คือ การจัดการแมลงในแปลงนา การปรับปรุงบำรุงดินและการตัดพันธุ์ข้าว เวลาการเรียนรู้ทั้งหมดประมาณ 16 สัปดาห์ (ตามหลัก IPM) วิธีการเรียนรู้จะเน้นการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติจริง สังเกตวิเคราะห์แลกเปลี่ยน กระบวนการเรียนรู้มี 3 ระยะ ระยะที่ 1 การเรียนรู้ก่อนการปฏิบัติ (ขั้นตอนตระหนัก ระบุปัญหา) ระยะที่ 2 การเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติ (ขั้นการเรียนรู้ ปฏิบัติ) ระยะที่ 3 การเรียนรู้หลังปฏิบัติ (ขั้นปรับปรุง) กระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนชาวนาจังหวัดนครสวรรค์มีเอกลักษณ์แตกต่างไปจากที่อื่น คือ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต วิธีการผลิต โดยเพิ่มความเข้มข้นหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตของชาวนา ผลลัพธ์ด้านการพัฒนา ด้านการลดหนี้สิน (ไม่ชัดเจน) การลดต้นทุนเป็นสิ่งที่ชัดเจนที่สุด ด้านสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ด้านสุขภาพชาวนามีสุขภาพแข็งแรงขึ้น ด้านความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวและชุมชนมีเวลาเพิ่มมากขึ้น มีการยกระดับการศึกษาสำหรับชาวนา ข้อตกลงกับท้องถิ่นสามารถผลักดันเรื่องของโรงเรียนชาวนาให้เป็นนโยบายของจังหวัดได้ และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีนโยบายสนับสนุนโดยบรรจุเข้าเป็นแผนงานการพัฒนาในฝ่ายสิ่งแวดล้อมสนับสนุนงบประมาณเป็นระยะเวลา 5 ปี (ปีพ.ศ.2549 – 2553) ด้านอื่นๆ ชาวนารู้สึกมีศักดิ์ศรีมากขึ้นเกิดความภาคภูมิใจ ผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้ มีความรู้ด้านเทคนิคเพิ่มขึ้น การเรียนรู้มีการผสมผสานระหว่างความรู้เดิมและความรู้ใหม่ เกิดชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) คุณภาพการเรียนรู้ การยกระดับการเรียนรู้ มีการคัดเลือกแกนนำเข้ารับการอบรมในหลักสูตรอื่นต่อ เกิดศักยภาพด้านการเรียนรู้มีการเรียนรู้ต่อเนื่องของชาวนาในโรงเรียนชาวนาจังหวัดนครสวรรค์และการขยายผลโรงเรียนชาวนาเพิ่มขึ้น

This research had 4 objectives these included 1) to analyze the development, emergence, existence and changes of Nakhon Sawan Civil Society Organization, 2) to its results of societal movement operation in the aspects of development objectives and learning development, 3) to analyze societal movement by learning process development, as well as 4) development and learning results of Nakhon Sawan Farmer Field School. Qualitative research methodology was used by way of documentary synthesis, in-depth interviews, group interviews and focus group discussion. Data analysis was done, using narrative analysis, content analysis, situation analysis, and complex relation checking tables. Participatory research methodology was also used by way of holding workshop, brainstorming, mind-mapping, field trips and removal of lessons. The research site is that of Nakhon Sawan Civil Society Organization.

The research findings revealed that Nakhon Sawan Civil Society Organization emerged in September, 1996 after a forum on "The 8th plan, a plan to make a read provincial community, or to made Thailand a good and sustainable place to live. "There Land been its existence and changes. New groups emerged and were linked to old groups with various activities. Nakhon Sawan people have discuss more and more on public issues and this results in six development aspects, namely environment and

conservation, health condition, youth, education reform, rice farmers and community radio for communication. Other results were learning development, people analysis, situational analysis, suitable time and issues for doing activities, learning to co-ordinate with local parties' network, learning to together with multi-parties, and bringing various techniques to more the work. The aspect of society movement on the matter of learning process development of the civil society organization, the case of farmer field schools in Nakhon Sawan initially took place from the push of Nakhon Sawan Forum group who co-ordinates parties' networks, including government and private sectors, local government organization, rice farmer groups, basing on fundamental principles and beliefs in orggnizing a farmer field school learning process by using folk community sites as learning centers. They learned in groups, focusing on knowledge management process during the course or in the content learning. These groups were linked and therefore had strong networking powers. Course structure and learning process management comprised 3 important components, namely insects management in the paddy, soil enriching, and rice-seed selection. The course about 16 weeks to complete (according to IPM principle). The learning method emphasized learning by real doing, observing, analyzing, and sharing or knowledge. The learning process had three stages. First, it was learning before doing (problem realization stage). Second, it was learning while doing (learning and doing stage). Third, it was learning after doing (improvement stage). The learning process of Nakhon Sawan Former Field Schools was unignely different from others in that learning process was intensels emphasized after rice harvesting. The results in the aspects of development and debt reduction may not so obvious but production cost reduction was the most prominent and with better environment. Farmers : became healthier. As for the relationship within family and community, these existed more time sharing among members. The status level of rice farmers was raised since local agreements could press the matter of farmer field school to be the poling of the province. Besides, the province administration organization had a support policy by making it a development plan of the environment division with a 5- year support budget (2006 – 2010). As for other aspects, ore integrity and pride were felt by the rice farmers.

241407

As learning results, their technical knowledge was also increasing. Hybridizing of old and new knowledge has taken place for the betterment. There existed a community of practice. In raising the level of learning quality, leaders or facilitators of Nakhon Sawan former field schools have been selected to a Hens other training as part of development of farmers' learning potential by continuous learning as well as for the expansion of farmer field schools finishing the learning process.